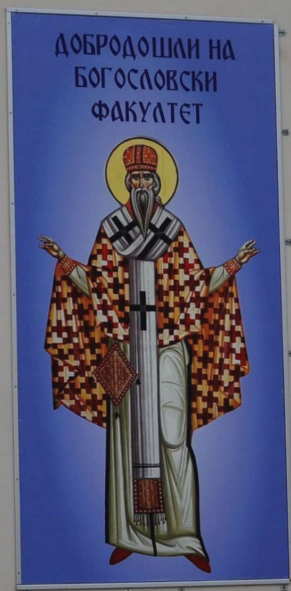

25 ГОДИНА ПРАВОСЛАВНОГ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА У ФОЧИ

Издавач:
ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
СВЕТОГ ВАСИЛИЈА ОСТРОШКОГ
УНИВЕРЗИТЕТА У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ
Фоча, 73300, 9. маја 6
Тел. +38758210067
www.bogoslovski.ues.rs.ba

**25 ГОДИНА ПРАВОСЛАВНОГ
БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА
У ФОЧИ**

Фоча 2019.

САДРЖАЈ

Саша Шољевић Рељевско-сарајевска богословија 1882-1941. године.....	7
Далибор Петровић Двадесет пет година ПБФ у Фочи	19
Ведран Голијанин Похвално слово утемељивачима Православног богословског факултета Светог Василија Острошког	35
Мирко Томасовић Катедра за библијске науке	43
Здравко Пено Катедра за систематско богословље	44
Мирко Сајловић Катедра за историјско-теолошке науке	45
Ненад Тупеша Катедра за примјењену теологију	46

САША ШОЉЕВИЋ

РЕЉЕВСКО-САРАЈЕВСКА БОГОСЛОВИЈА 1882-1941. ГОДИНЕ

ОСНИВАЊЕ БОГОСЛОВИЈЕ
И ПРВЕ ДЕЦЕНИЈЕ ЊЕНОГ РАДА

Образовно стање свештеника на тлу Босне и Херцеговине није било задовољавајуће, па је после успостављања аустроугарске окупационе власти постојала потреба за оснивањем богословије као наследице Бањалучке богословије (1866-1875) и Богословије у манастиру Житомислић у Мостару (1868-1872). Угледне Сарајлије предвођене архимандритом Савом Косановићем (каснијим митрополитом дабробосанским) године 1879. поднијели су цару Францу Јозефу Меморандум тражећи оснивање двије српске школе у Сарајеву: гимназије и богословије. Богословска школа за три митрополије основана је одлуком Земаљске владе од 10. јула 1883. године. Одређено је да ће сваке године бити уписано 12 ученика – 6 из Дабробосанске, а по 3 из Захумско-херцеговачке и Зворничко-тузланске митрополије. Богословија је почела да ради 30. септембра у приватној кући у Сарајеву, али је у мају 1884. године пресељена у намјенску зграду подигнуту у Рељеву на имању митрополита Саве Косановића. Први управитељ био је архимандрит

Ђорђе Николајевић, најближи сарадник митрополита Саве Косановића.

Земаљска влада је од оснивања Богословије (непримјерено званично назване „Источно-православно свештеничко сјемениште“) контролисала и усмјеравала њен рад. Школа је издржавана средствима Земаљске владе, а упис кандидата из три митрополије био је дозвољен само уз сагласност Владе. Земаљска влада прописала је школске предмете, а управитеља Богословије и професоре постављало је заједничко Министарство финансија у Бечу; било је забрањено набављање уџбеника и књига из Србије и Русије. Кандидатима за које је процијењено да потичу из породица које су политички неподобне није био дозвољен упис. Школа је била издржавана из државних средстава, а за

управитеља и професоре њеним Статутом је у духу језика окупационе администрације одређено да морају да буду „синови Босне и Херцеговине, а науке да су свршили у Аустро–Угарској монархији, или су учитељску оспособу ондје получили“ (Статут чл. 11). Непосредан надзор над Училиштем вршио је дабробосански митрополит, о чему је на крају године писмено извјештавао Земаљску владу.

Рељевску Богословију обично је похађало око 50 ученика у четири разреда. Митрополит дабробосански Сава Косановић није хтио да прихвати прописе наметнуте од Земаљске владе, који су били у супротности са црквеним канонима, нарочито право Заједничког министарства финансија да поставља професоре Богословије без митрополитове сагласности. Када је због сукоба са Земаљском владом митрополит Косановић смијењен 1885. године, наслиједио га архимандрит Георгије Николајевић, који

је остао упамћен по оснивању фондова за стипендирање ученика Богословије и гимназијалаца, као и по заслугама за реформу Рељевске богословије. У своме обраћању Земаљској влади у мају 1890. године он тражи преуређење школе у чисто богословски осмозредни завод са најнужнијим свјетовним предметима. За свештеничке кандидате било је пожељно да имају узорно предзнање, па је рјешење нађено у примању младића који су са успјехом завршили најмање шест разреда гимназије. Митрополит Николајевић позвао је Земаљску владу да стипендира студирање свршених богословаца у Бечу, Черновицама и на Халки, истичући да међу њима треба тражити будуће професоре Богословије и митрополите. Такође је предложио пресељење Богословског завода у Сарајево, гдје је сједиште Митрополије (Записник са сједнице Одбора за преустројство Источно-православне богословије рељевске одржане 27. априла 1892. године).

Рељевска богословија реформисана је 1892. године, добивши нову Уредбу и нови наставни план, којима је одређено да ће бити изучавани углавном богословски предмети и да ће Богословија бити изједначена са осталим државним заводима. Прописано је да ће овај завод примати кандидате који су положили велику матуру; ипак, напоменуто је да ће у недостатку таквих кандидата бити примљени они са завршених пет или шест разреда велике гимназије. Ректор и професори морају да буду у чину и да имају завршену велику гимназију са матуром и потпуну богословију, а лаици су могли да предају црквено појање и световне предмете. Наглашено је да преуређена Богословија важи као виши завод већ

по своме стручном позиву, јер рад њених професора мора по интензивности бити већи од рада гимназијских професора. Управитеља и редовне професоре Богословије на предлог сарајевског митрополита и Земаљске владе именује Заједничко министарство финансија, а помоћне учитеље поставља Земаљска влада у споразуму са дабробосанским митрополитом. За управитеља и редовне професоре могу да буду именовани само кандидати који су студије православне теологије завршили у Хабзбуршкој монархији и њени су држављани. Помоћни учитељи такође могу да буду само држављани Босне и Херцеговине или Монархије (Наредба Земаљске владе о претварању Источно-православног свештеничког сјеменишта у Рељеву у Источно-православно богословско училиште, 1892, 390-392). Земаљска влада непрекидно је надгледала рад Богословије и смјењивала је професоре чији рад је процијенила као сувише самосталан или нелојалан према окупационим властима, нпр. проту Тому Алагића, родом из Лике, ранијег управитеља, експерта за црквено право (Цивилни адлатус Хуго Кучера Земаљској влади, Бр. 349/1894, 28. август 1894. године). Такође су отпуштени професори: Чавић, Бошњаковић, Жупански и други, за које је епископ Никодим Милаш закључио да су били бољи карактери (Милаш 1903, 331). У последњим годинама 19. и у првој деценији 20. вијека неколицина предавача Богословије у Рељеву били су доктори теологије; поменимо јеромонаха Петра Зимоњића (потоњег митрополита дабробосанског).

Крај 19. и прве године 20. вијека обиљежила је борба за црквено-школску аутономију Срба,

а свештеници који су завршили Рељевску богословију активно су учествовали у тој борби. У то вријеме, 1896. године, постављен је нови дабробосански митрополит Николај Мандић. Усвајањем Уредбе о црквено-школској аутономији 1905. године правни и материјални положај Богословије и конфесионалних школа је побољшан. Тада су истакнути захтјеви да Богословија у Рељеву буде под директном надлежношћу митрополита и Консисторије у Сарајеву, без уплитања Земаљске владе у њен рад. У децембру 1907. године за насљедника преминулог митрополита Николаја Мандића изабран је Евгеније Летица, који је на дабробосанској катедри остао до 1920. године. Анексија Босне и Херцеговине, јединог аустроугарског посједа који није имао јасно одређен статус, проглашена у октобру 1908. године, као једнострана промјена Берлинског уговора, ставила је тадашњу „међународну заједницу“ пред свршен чин. Мало после овог историјског догађаја, 1909. године извршена је ревизија наставног плана Богословије у Рељеву, која је тада званично названа Српско–православно богословско училиште; овај назив задржала је и у Првом свјетском рату. До почетка Првог свјетског рата Богословију је завршило око 240 ученика, међу њима и више будућих епископа.

РЕЉЕВСКА БОГОСЛОВИЈА у годинама Првог свјетског рата

Послије Сарајевског атентата 28. јуна 1914. године Земаљска влада одлучила је да суспендује цркве-

но-школску аутономију српског народа, закључивши да је она постала опасно средство политичке борбе и антидржавне пропаганде. По наређењу Земаљске владе од 30. новембра 1914. године све српске конфесионалне школе су затворене. Као једина преостала српска школа, Богословско училиште у Рељеву наставило је да ради под појачаном контролом власти, а аустроугарска војска користила је просторије Богословије за своје потребе. Употреба ћирилице била је забрањена у органима власти и свим школама у Босни и Херцеговини, осим у Рељевској богословији и у органима четири православне митрополије, а управа Богословије водила је службену кореспонденцију са властима користећи само латинично писмо (Наредба Земаљске владе о употреби ћирилице број 1203/1915, Зборник закона и наредаба за БиХ, 11. новембар 1915, 269). Власти Сарајевског котара (среза) редовно су обавјештавале Земаљску владу о политичком и моралном држању професора Рељевске богословије (Bezirksamt Sarajevo, 3. august 1915, Nr. 1231/1915). Богословско училиште у Рељеву упућивало је сваког мјесеца извјештај Земаљској влади, жалећи се на недостатак хране и огрева. Крајем 1914. године поново је покренуто питање пресељења Богословије у Сарајево, јер је за њену нову школску зграду тамошња Црквена општина одредила земљиште.

Пошто је међу ученицима Рељевске богословије владало антидинастичко и национално-револуционарно расположење, управа Богословије добила је указ од Земаљске владе да у ратним условима одржава „родољубиво расположење“ у

школи. Тако је Влада 12. новембра 1915. године наредила професорима Богословије да ученицима држе редовна седмична „патриотичка“ предавања. Томе је требало да послуже богословски предмети: Омилитика – састављањем проповиједи на царев имендан о лојалности, о дужностима према владару и домовини, затим Литургика – темељним тумачењем благодарења и молитава за цара, јектенијом за цара и војску и царским дијелом јутрења. На часовима Моралног богословља посебну пажњу требало је посветити лекцијама о грађанским дужностима, о цару, о послушности старијима, а на настави Пастирског богословља требало је говорити о свештенику као узору грађанских врлина, о опхођењу са властима, о односу свештеника према политици и о улози војних свештеника (Препис Записника друге редовне сједнице Српско-православног богословског училишта у Рељеву одржане 30. новембра 1915. године).

Наређењем Земаљске владе о врховном праву надзора над Православном црквом из јула 1916. године цјелокупан црквени живот одвијао се под још ригорознијом контролом Земаљске владе у овим областима, чиме је коначно укинута црквено-школска самоуправа. Школска година 1916/17. у Богословском училишту у Рељеву била је окончана већ крајем марта због лоших услова живота у интернату, а ученици су пуштени кући да се припремају за полагање испита у септембру (Управа Српско-православног богословског училишта у Рељеву Земаљској влади број 33/1917, 28. фебруар 1917. године). Богословско училиште у лето

1917. године пресељено је из Рељева у Сарајево по наређењу Земаљске владе од 26. јуна поменуте године; школа је била смјештена у згради Српске основне школе. Ћачки интернат отворен је тек 21. октобра 1917. године; у њему су поред богословаца становали и ученици два разреда Гимназије, док су богословци из Сарајева због проблема са исхраном боравили код родитеља (Управа Српско-православног богословског училишта у Сарајеву Земаљској влади, број 2015/1917, 18. септембар 1917. године).

САРАЈЕВСКА БОГОСЛОВИЈА у Краљевини Југославији

Сарајевска богословија наставила је рад у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевини Југославији, дакле у деценијама када је Митрополијом дабробосанском управљао Петар Зимоњић. На основу Уредбе Српске патријаршије, у првој половини двадесетих извршене су измјене у наставном плану богословија, чиме су све православне богословије у Краљевини изједначене у погледу петогодишњег трајања школовања; нови наставни план важио је до 1934/35. школске године. Од школске 1928/29. примјењиван је нови план предвиђен за шесторазредне богословије, и то у поменутој школској години само у првом разреду. Ректор Сарајевске богословије био је протопрезвитер др Томо Поповић, а међу наставницима Богословије налазимо и руске теологе емигранате. Петогодишњу Сарајевску богословију завр-

шило је укупно 260 богословаца (Пузовић 1997, 167). Од школске 1934/35. нови наставни план за богословије био је уведен у свих шест разреда. Ректор шесторазредне Богословије у Сарајеву био је протопрезвитер-ставрофор Василије Ристић. Шесторазредну Богословију од 1934/35. до 1939/40. завршило је 129 ученика, међу њима патријарх српски Павле (Стојчевић), митрополит дабробосански Владислав (Митровић), епископ жички Стефан (Боца), црквени историчар др Душан Кашић и други (Пузовић 1997, 168).

Материјални услови у којима је Сарајевска богословија радила између два свјетска рата били су лоши, па је постајала опасност да због недостатка средстава заподизање намјенске зграде Богословија буде затворена, премјештена или спојена са неком другом богословијом, али захваљујући одлучно-

сти митрополита Петра, Епархијског савјета и Црквене општине сарајевске то није учињено (Пузовић 1997, 164). Патријаршијски управни одбор у Београду донио је у јулу 1934. године одлуку о подизању нове зграде Богословије, а у децембру исте године Епархијски савјет Дабробосанске митрополије почиње припреме за изградњу. Све четири епархије на тлу БиХ позване су да одреде колико могу да приложе како би била осигурана свота потребна за амортизацију зајма који ће бити тражен за грађење Богословије са зградама за школу и интернат, као и за подизање капеле. Ипак, план није остварен, јер су се појавили велики новчани проблеми. У Извјештају о раду Богословије у школској години 1939/40. изражена је нада да ће до краја 1940. године зграда Богословије бити доведена до крова, јер су у буџету Паријаршије обезбијеђена средства (Пузовић 1997, 164-166). У првим данима окупације у прољеће 1941. године Богословија у Сарајеву, као једна од пет православних богословија које су радиле у Краљевини Југославији, затворена је.

Укупан број свршених ученика Рељевско-Сарајевске богословије од њеног оснивања до слома Краљевине Југославије износио је 860. Према непотпуним подацима, у Другом свјетском рату страдало је много свештеника који су завршили Сарајевску богословију: усташе су убиле 57 свештеника, а Нијемци и Италијани 11 (Пузовић 1997, 169).

ИЗВОРИ

Архив Босне и Херцеговине у Сарајеву, Фонд Земаљске владе за Босну и Херцеговину.

Зборници закона и наредаба за Босну и Херцеговину.

ЛИТЕРАТУРА

Милаш, Н. (1903). *Римска ѱројајанда у Босни и Херцејовини*. Нови Сад: Друштво Рад.

Пузовић, П. (1997). „Сарајевско-рељевска богословија“, у: *Прилози за исјторију Срјске ѱравославне цркве 1*. Ниш: Византијско огледало, стр. 149-169.

Далибор Петровић

ДВАДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА ПБФ У ФОЧИ

Православни богословски Факултет у Фочи отпочео је са радом ратне 1994. године. Тада је у просторијама бившег КПЗ за жене у Фочи (Велечево), а које су претходно напустили припадници фочанске бригаде ВРС, са радом отпочела високошколска установа Српске православне цркве под именом Духовна академија Светог Василија Осрошког. Духовна академија је основана по одлуци Светог архијерејског сабора СПЦ а на основу претходне одлуке Сабора из 1978. године у којој се сугерисало о неопходности оснивања једне високошколске установе СПЦ на територији ондашње СР Босне и Херцеговине. Претходна замисао је била да се та високошколска установа оснује у Сарајеву како би баштинила тековине некадашње Сарајевске богословије. Околности које су тада владале у држави нису дозвољавале да се таква замисао Сабора реализује. Ратна дешавања у Босни и Херцеговини су довела до ужурбаног формирања институција српског народа те је у таквим околностима и одлука Сабора нашла саговорника који је био спреман да помогне спровођење свих неопходних радњи да се Академија оснује и отпочне са радом. Неизмјеран допринос у обезбјеђивању

неопходних имовинско-правних одлука и услова за организовање рада ове високошколске установе дали су митрополит Николај (Мрђа), Скупштина општине Фоча у ратном сазиву, тадашње руководство Сарајевског Универзитета са професором др Војиславом Максимовићем на челу, као и други посленици јавног живота у Фочи, источним општинама Републике Српске, као и поједина министарства у Влади Републике Српске.

Први кораци који су учинњени односили су се на доношење одлуке Скупштине општине Фоча о оснивању Духовне академије као и њене одлуке о формирању Оснивачког одбора за Оснивање Духовне академије у Србињу (Фочи). У периоду од 1994-2004. град се звао Србиње, а онда је поново враћен стари назив Фоча. Све ове одлуке Скупштине општине инициране су од стране митрополита Николаја који је на тај начин спроводио иницијативу Светог архијерејског сабора и Синода СПЦ о оснивању високошколске установе на подручју БиХ. Одбор је основан у мају мјесецу 1993. године (АМ, бр 01/I-023-23 од 30. V 1993. године). Већ у јулу мјесецу 1993. године на сједници одбора одржаног у згради старе Српске школе, поред храма Светог Николе у Фочи прецизније су дефинисани рад и циљеви Одбора. На тој сједници је извршено извјесно проширење одбора у који је између осталих као члан Светог архијерејског синода СПЦ ушао и епископ бачки г.г. Иринеј (Буловић). Оснивачки одбор је водио све активности око координације потеза и комуникације између владе РС, Скупштине општине и Светог архијерејског синода СПЦ у Београду. У овом контексту велику улогу и допринос отварању Духовне Академије у Фочи дали су Влада и Народна скупштина Републике Српске уз огромну посвећеност тадашњег митрополита дабробосанског г. Николаја (Мрђе). Нећемо погријешити уколико на овом мјесту укажемо на чињницу да је блаженопочивши митрополит Николај у активностима око отварања Академије, као и каснију бригу о њој, уградио најважнији дио свог архијерејског дјеловања. Управо он је био, такорећи, моторна снага

извођења свих оних неопходних радњи које су за резултат имале оснивање Духовне академије у простору и амбијенту несвакидашњем за смјештај једне такве установе. Ратно вријеме ипак није осујетило намјеру митрополита Николаја да, као одговорно лице испред СПЦ, безрезервно спроводи све неопходне мјере као би Академија отпочела са радом. Исто тако, он се веома савјесно и надасве посвећено бринуо о обезбјеђивању свих неопходних материјалних услова за функционисање Академије. Он је уједно био један од чланова Одбора за оснивање Духовне академије Светог Василија Острошког а који је на једном од својих засједања у љето 1994. године изабрао декана Духовне Академије захумско-херцеговачког епископа г. Атанасија (Јевтића). Владика Атанасије је поред блаженопочившег митрополита Николаја понио огромни терет посла око оснивања и организације рада саме Академије. Поред тога, он је једно вријеме био професор у настави који је својим ангажманом омогућио редовније одржавање наставног процеса на Академији. Због ратних околности које су првих година рада Академије владале у БиХ, путна комуникација у општини Фоча као и њена повезаност са Србијом и Црном Гором је била веома отежана, због чега је и долазак предавача на Академију представљао велики напор.

Прва школска година отпочела је онако како се то почиње у било којој школској установи СПЦ – архијерејском Литургијом и призивом Духа Светога. Тако је било и 14. октобра 1994. године. Пријемни испити су одржани у дијелу комплекса у које је била смјештена канцеларија Деканата, студентске

службе, секретаријат Академије, собе за смјештај студената, итд. Сам пријемни испит је водио владика Атанасије, као декан али и као професор. Мора се нагласити да је он био необичан и декан и предавач. Студенти првих генерација Академије су са њим имали много непосреднији контакт који је у великој мјери био ослобођен пуког формализма. Те 1994. године на Духовну академију је уписано 27 студената. Они су долазили из различитих средина и то махом из бивших југословенских република. Међутим, да куриозитет буде већи, те прве године посредством митрополита црногорско-приморског г. Амфилохија Духовну академију је уписао и један рус, рођени Московљанин. Поред активности око популаризације уписа на Академију, митрополит Амфилохије је узео активног учешћа у извођењу наставе и одржавања испита на Духовној академији у првим годинама њеног постојања.

Предавања у првој школској години су протекла уз стално пројављену напетост због ратних дешавања широм БиХ. Као и сви становници Фоче, и студенти који су у огромној већини долазили из других општина БиХ, Србије и Црне Горе морали су да се довијају на разне начине како би уопште дошли до Академије. По завршетку ратних дејстава у Босни и Херцеговини у простор Академије је пренесена Богословија Света Три Јерарха из манастира Крке. Ова богословија је у Фочу измјештена са Дивчибара у Србији, гдје је избјегла 1995. године због војне акције Олуја хрватске војске. Богослови и неколицина њихових професора су у Фочу-Србиње стигли почетком школске 1996/97. године и од тог момента је отпочео рад и живот двије богословске школе СПЦ под истим кровом. Богословија Света Три Јерарха је као таква обитавала у Фочи до 15. новембра 2000. године. Тада је на основу одлуке Светог архијерејског синода она преименована, тј. основана је Богословија Светог Петра Дабробосанског. Ова чињеница је у значајној мјери одредила положај Духовне академије у комплексу на Велчеву јер је за потребе Богословије било неопходно обезбиједити значајни дио смјештајног и наставног простора. То ће за посљедицу имати, у каснијим годинама обитавња Духовне академије или Православног Богословског факултета, измјештање, односно адаптацију простора некадашње фабрике кошуља у простор у коме је било могуће изводити наставу и смјестити факултетску библиотеку. Потребно је нагласити да су у факултетским просторијама биле

смјештене једна поред друге капела и библиотека. Доласком Богословије једно вријеме је библиотечки фонд и Академије и Богословије био смјештен у истој просторији. Међутим, како су године пролазиле, фонд се значајно увећао тако да је до данас библиотека ПБФ Светог Василија Острошког на својим полицама скупила значајан број наслова (преко педесет хиљада) различитих теолошких али и других научно-литерарних жанрова неопходних за извођење наставе. Поред ових наслова у саставу библиотеке се налази и двије хиљаде књига из легата покојног Светислава Мандића које су у библиотеку достављене 2001. године.

Света архијерејска литургија поводом отварања Духовне Академије и освећења комплекса служена је 14. октобра 1994. године у цркви Светог Николе у Србињу, а потом је у факултетској капели је извршен призив Светог Духа и освећење самог

комплекса Духовне Академије. Тада је архијерејском литургијом као опуномоћеник Светог архијерејског синода началствовао митрополит црногорско-приморски г. Амфилохије уз саслуживање блаженопочившег митрополита дабробосанског г. Николаја, блаженопочившег епископа жичког г. Стефана, епископа милешевског г. Василија и сада умировљеног епископа захумскохерцеговачког г. Атанасија. Ова капела је својевремено угостила и блаженопочившег патријарха Павла. Блаженопочивши патријарх је путовао за манастир Тврдош на прославу Осамстогодишњице манастира Хиландара и том приликом је посетио Академију 2. јуна 2000. године. У овој капели посвећеној Светом Василију Острошком од почетка школских активности на Велчеву су служена сва богослужења у току године. Она је била замишљена као привремено рјешење док се за потребе студентата и касније богослова не изгради одговарајући храм. Радови на изградњи храма, који је посвећен Светом Василију Острошком и Светом Петру Дабробосанском, а по пројекту архитекте Љубише Фолића, бившег професора на Духовној академији и ПБФ, отпочели су у јесен 1997. године. Након дугогодишње обуставе радова, 13. октобра 2006. године храм посвећен Светом Василију Острошком и Светом Петру Дабробосанском био је отворен и освећен.

Први декан Академије је био епископ Атанасије (Јевтић). Он је ову дужност савјесно и одговорно обављао у периоду од 1994. до 1998. године. Послије његовог повлачења са трона Захумско-херцеговачке

епархије повукао се и са свих дужности у Духовној академији, а његов наслѣдник био је професор Историје СПЦ др Предраг Пузовић. За вријеме његовог мандата значајно је унапријеђен наставно-научни процес на Академији. Крајем 2000. године одбрањени су први дипломски радови студената уписаних на Духовну академију. Поред тога, услови за извођење наставе су у значајној мјери побољшани јер је простор бивше фабрике кошуља адаптиран за потребе извођења наставе и за потребе факултетске библиотеке.

У Службеном гласнику СПЦ бр. 10/199 од 1999. године, а потом у форми брошуре 2001. године штампана је за интерну употребу *Основна уредба о Духовној академији Свјетлој Василија Осирошкој Српске православне Цркве у Србињу*. Уредбом, која

је имала 128 чланова, регулисан је правни положај Духовне академије, службе, наставно-научни процес, итд. Одредбе ове уредбе су важиле до доношења Статута Православног богословског факултета, а у складу са Законом о Универзитету Републике Српске. Исто тако, 30.06.2005. године је извршено, на основу Закона о класификацији, преименовање Духовне академије Светог Василија Острошког у Православни богословски факултет Светог Василија Острошког. Истовремено, академске 2005/06. године наставно-научни процес на Богословском факултету почео је да се изводи у складу са одредбама Болоњског процеса. Број дипломираних студената је до тог времена прешао пет стотина. У овом периоду рада факултета удјела у извођењу наставно-научног процеса у већој мјери узели су професори са Православног богословског факултета у Београду. Поред ових хонорарних професора, један дио наставног кадра је долазио из окружења. Наравно, таква пракса је у већој мјери промијењена када су стасали кадрови који су основне, магистарске и докторске студије завршили на Духовној академији или на Православном богословском факултету. Ово је било могуће урадити и због тога што су докторске студије на ПБФ по старом програму биле лиценциране академске 2006/7. У овој години, када се обиљежава двадесет пет година рада Православног богословског факултета, имамо седам чланова наставно-научног вијећа који су своје школовање и научно звање стекли на ПБФ у Фочи. С друге стране, на ПБФ у Фочи данас наставно-научни процес изводе и про-

фесори који су основне студије завршили на ПБФ у Београду али су магистарске и докторске студије завршили на православним факултетима у Грчкој. Тако се ПБФ може похвалити наставно-научним кадром способним да на квалитетан и иновативан начин изводи наставу на факултету. Наравно, уз наставно-начни кадар треба поменути и стручне службе на факултету које својим радом омогућавају несметано и продуктивно извођење наставно-научног процеса.

Због неусловности простора за извођење наставе у Велечеу, управа ПБФ је повела разговоре са Универзитетом и Владом Републике Српске око изнајмања рјешења по питању проналажења адекватнијег објекта у којем би факултет могао наставити свој рад. Влада РС и Универзитет у Источном Сарајеву су откупили бившу управну зграду ШИК *Мајлић* у центру града у којој је данас смјештен Богословски факултет. Активности око пресељења факултета су вођене за вријем мандата декана др Бориса Брајовића. Декан Брајовић наслиједио је Предрага Пузовића који се повукао са ове дужности крајем свог другог мандата 2009. године. Поред активности око пресељења факултета са Велечева у центар града, за вријеме његовог мандата дошло је до значајнијег ангажовања наставно-научног кадра из круга кандидата који су тада успјешно одбранили своје докторске дисертације на ПБФ у Фочи. Треба нагласити да је клима на факултету али и на Универзитету у Источном Сарајеву била таква да се жељело створити нуклеус наставно-научног кадра који је стално ангажован на Богословском факул-

тету. У овом периоду на факултету су акредитована два студијска програма: Општи или Православна Теологија и првобитно шестосеместрални Практични смјер. Практични смјер је после четири академске године преименован у Богословско-катихетски студијски програм у трајању од осам семестара. Поред ових студијских програма, у Добоју је ПБФ основао студијски програм за конзервацију и сликарство. Ова три студијска програма су у значајној мјери заокружила теолошко образовање као и разноврсност образовних профила на ПБФ. Поред основних студијских програма, већ 2011. године лиценциран је Други циклус студија – Општи смјер.

Радови на адаптацији нове зграде факултета отпочели су 2013. године, а усељење и почетак

наставе у новој згради било је на почетку академске 2016/17. године. У међувремену је, 2014. године, дошло до промјене у руководству факултета. Тада је на мјесто декана изабран др Дарко Ђого. За вријеме његовог деканског мандата извршено је пресељење у нове просторије и наставно-научни процес на факултету је ушао у ритам који је обећавао реализацију конкретних циљева који су се постављали пред сам колектив факултета. Извршена је 2016. године акредитација студијског програма Теологија на другом циклусу студија на ПБФ. Организација наставе другог циклуса студија на ПБФ је дала завидне резултате који су евидентни у великом броју одбрањених мастер радова. Неопходно је навести и да је од академске 2017. године изабран пети по реду декан ПБФ др Владислав Топаловић.

Поштујући савремене токове међурелигијске комуникације у Босни и Херцеговини, ПБФ у Фочи је учествовао у оснивању студијског програма *Међурелигијски студиј и изградња мира* у партнерству са Католичким богословним факултетом и Факултетом исламских наука Универзитета у Сарајеву. Овај студијски програм је лиценциран у септембру мјесецу 2019. године.

Поред претходно наведеног, потребно је истаћи да је током протеклих двадесет пет година рада ПБФ у Фочи израстао у научно-просвјетну установу поштовану како у академској заједници Универзитета у Источном Сарајеву, тако и у ширим друштвеним круговима и изван граница Републике Српске и Босне и Херцеговине. Потврду ових навода видимо и у одликовању које је Духовној Академији Светог Василија Острошког и Српској православној Богословији Светог Петра Дабробосанског дао тадашњи предсједник Републике Српске Мирко Шаровић. Духовна Академија је указом предсједника републике 12. фебруара 2001. године одикувана Орденом Његоша првог реда.

Поред свега изреченог, неопходно је истаћи и да је још у оквиру Духовне академије покренута издавачка дјелатност а што представља природни продужетак дјелатности академског рада самог факултета. Поред издавања различитих монографија, студија и зборника са научних скупова, колегиј факултета издаје и часопис *Годишњак*. Он је почео са редовним излагањем 2002. године. Поред њега, једно вријеме је на Духовној академији

излазио и часопис студената под именом *Нови Источник*. Обим објављеног садржаја је велик, садржајан и разноврстан. Истовремено, свједоци смо да је простор факултета постао пригодно мјесто у којем се организују изложбе различитог формата, а у сагласности са ПБФ и његовом мисијом и просвјетном дјелатношћу коју обавља. У његовим просторијама до сада су излагали своје завршне радове студенти смјера за конзервацију и сликарство.

Ведран Голијанин

**ПОХВАЛНО СЛОВО
УТЕМЕЉИВАЧИМА ПРАВОСЛАВНОГ
БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА
СВЕТОГ ВАСИЛИЈА ОСТРОШКОГ**

Идеја о оснивању православне академске установе на подручју Босне и Херцеговине, као једног стуба вјерског и националног идентитета српског народа на овим просторима, није старијег датума. Међутим, као и свака друга велика идеја, и ова је тражила великог човјека који би је остварио, а таква личност био је блаженопочивши митрополит дабробосански Николај Мрђа. Будући ветеран православног црквеног шкољства, митрополит Николај је убрзо по доласку на повјерени му трон дабробосанских митрополита уложио велике напоре да у једним од најтежих година по српски народ и његову Цркву оснује Духовну академију у источнoбосанском градићу Фочи (тадашњем Србињу). Често се могу прочитати или чути описи његовог залагања да се за студенте и професоре Академије, а касније и за ученике и наставнике Богословије, обезбиједи све неопходно за несметан духовни, школски и уопште свакодневни живот, од књига за библиотеку до намирница за кухињу, али се дјело митрополита Николаја свакако може протумачи-

ти и у једном другачијем, не толико анегдотском стилу. Наиме, овај Атлас црквеног школства у БиХ на својим плећима носио је не само бригу о томе шта ће полазници наших школа јести или пити, већ примарно бригу о духовном идентитету, аутентичности и здрављу српског православног народа у овој држави. Подаривши нашем православном роду још један богословско-академски драги камен у круни његове богате школске традиције, митрополит Николај показао се као истински важна историјска личност не само у уском теолошком већ и у ширем културном контексту.

Велики митрополит Николај родио је наш Богословски факултет (тадашњу Академију) и предао ово чедо своје љубави према црквеном школству у руке великих српских теолога. Један од њих био је и епископ захумско-херцеговачки Атанасије Јевтић, први ректор Духовне академије. Не би било претјерано тврдити да је овај великан српске богословске мисли од почетка окренуо нашу школу Оцима Цркве Христове, због чега можемо да се похвалимо да смо увијек били у истој тради-

цији као и најзначајнији православни теолози новијег времена (Флоровски, Шмеман, Мајендорф, Зизјулас). Истом живом водом богословља на-пајао нас је и митрополит црногорско-приморски Амфилохије Радовић, још један велики српски теолог који је својим угледом и мудрошћу помогао Николају и Атанасију да понесу тешко бремене одгајања младе Академије, тј. васпитања њених студената у науци Божијој. Заиста, многи данашњи

учитељи богословља на нашем Факултету с поносом се могу назвати ученицима ова три велика архијереја, а добро стање и углед наше школе говоре о њиховом одличном успјеху на овом пољу: родили су нас, отхранили и послали на њиву Господњу.

У духу великих утемељивача наше школе, професор Православног богословског факултета у Београду др Предраг Пузовић, наследио владике Атанасија на мјесту декана, довео је многе учитеље из наше сестринске школе да свој богословски труд и знање уложе и у наше скромно училиште. Препознавши Господњи призив на учитељску службу бројних тадашњих студената а садашњих професора на Богословском факултету, професор Пузовић омогућио нам је да достигнумо, такорећи, богословско пунољетство и да начинимо прве самосталне кораке. Тако су коначно ученици постали учитељи, довршивши план блаженопочившег митрополита Николаја о оснивању самоодрживе богословске школе у БиХ. Препознавши значајну менторску улогу професора Пузовића у осјетљивом процесу сазријевања нашег Факултета, данас и њега и све остале велике професоре Богословског факултета у Београду који су одњеговали наше кадрове, с поносом и поштовањем помињемо и увијек дочекујемо као драге менторе и родитеље у богословској науци.

Једнако важну улогу у историји наше црквено-школске заједнице имао је и велики научник и човјек који је читаво своје биће уградио у духовне темеље Богословског факултета – покојни професор Милан Радуловић. Црквена перспектива понекад није довољна за адекватно функционисање православних факултета унутар универзитета или у друштву уопште; за професора Радуловића се дефинитивно може тврдити да је у својој личности обједињавао и здрав грађански и здрав црквени свјетоназор, али и да је ову драгоцену синтезу учинио битним дијелом идентитета наше установе. Обављајући грађанску дужност министра вјера у Влади Републике Србије, ставио је пред себе и духовну дужност помагања наше школе у којој је предавао Српски језик и књижевност, што се огледало не само у адекватним рјешењима наших

наставних проблема већ и у стипендирању великог броја студената Богословског факултета и ученика Богословије у Фочи. Његову дарежљивост пратили су и обавезан осмијех и мудра ријеч, и пријатељство и учитељство, тј. све особине које једног човјека морају дубоко урезати у памћење појединаца и колектива. Због тога се многи данас са сузама у очима и са молитвом у срцу сјећају свијетлог lika професора Милана Радуловића, захваљујући и њему и Богу који је дјеловао кроз њега на помоћи и радости које смо примали у изобиљу.

Свијест о оснивачима и утемељивачима нашег Богословског факултета није само сјећање испуњено емоцијама; та свијест о нашој историји уједно је и свијест о нашој садашњости и будућности, односно о обавези коју имамо према новим

генерацијама с обзиром на величину наших отаца и учитеља. Иако обим њиховог знања и блиставост њихових личности могу да обесхрабрујуће дјелују на млађег посленика на њиви Господњој, увијек се морамо сјетити да су нас управо они учили да је човјек биће које се непрестано усавршава по заповијести Спаситељевој да будемо савршени као Отац небески. С обзиром да пут тог усавршавања нема краја, остаје нам само једно питање: каква ли је тек бесконачна мудрост Божија када се мудрост наших овоземаљских отаца и учитеља чини недостижном?

Мирко Томасовић

КАТЕДРА ЗА БИБЛИЈСКЕ НАУКЕ

Историјат Катедре за библијске науке почиње од самог оснивања Духовне академије Свети Василије Острошки у Фочи 14.10.1994. године. Први шеф Катедре је био епископ др Атанасије Јевтић све до 1998. године. На Катедри је од 1998. до 2002. као асистент предавач Светог Писма Новог Завета радио ђакон Радомир Ракић, а испитивао је митрополит Николај Мрђа. Катедру је 12. децембра 2002. године преузео др Мирко Ђ. Томасовић, на којој, као професор за ужу научну област Библијске науке на предметима Свето Писмо Новог Завета и Новозаветна теологија, ради и данас.

ПРЕДАВАЧИ НА КАТЕДРИ ЗА БИБЛИЈСКЕ НАУКЕ

Редовни професор др Мирко Томасовић (руководилац катедре)

Ванредни професор др Владислав Топаловић

Здравко Пено

КАТЕДРА ЗА СИСТЕМАТСКО БОГОСЛОВЉЕ

Од почетка рада Православног богословског факултета у Фочи, постоји и катедра за Систематско богословље као једна од наставно-научних области које чине структуру научног и образовно-васпитног процеса у овој високошколској установи. Са развојем Факултета, као и са увећањем наставног и помоћног особља, стекле су се могућности и за организационо јачање и ширење предмета на овој катедри.

ПРЕДАВАЧИ НА КАТЕДРИ ЗА СИСТЕМАТСКО БОГОСЛОВЉЕ:

Редовни професор др Здравко Пено (руководилац катедре)

Ванредни професор др Дарко Ђого

Доцент др Саво Денда

Виши асистент Горан Вучковић

Мирко Сајловић

КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈСКО-ТЕОЛОШКЕ НАУКЕ

Од оснивања Православног богословског факултета (Духовне академије) у Фочи (1994.), група наставно-научних предмета са својом специфичном историјско-богословском садржином имала је тек неколико предмета. Упоредо са интеграционим процесима на Универзитету у Источном Сарајеву и развојем самога Факултета, почетни предмети су временом реорганизовани и разрађени, тако да се њихов број знатно умножио. Данас су на Факултету у саставу катедре за историјско-теолошке науке заступљени следећи научно-наставни предмети: предмети из Опште историје Цркве, предмети из Историје Српске цркве, предмети из Историје религије и предмети из Патрологије.

ПРЕДАВАЧИ НА КАТЕДРИ ЗА ИСТОРИЈСКО-ТЕОЛОШКЕ НАУКЕ:

Редовни професор др Мирко Сајловић (руководилац катедре)

Ванредни професор др Далибор Петровић

Ванредни професор др Срђан Симић

Доцент др Зоран Јелисавчић

Асистент Бошко Ерић

Ненад Тупеша

КАТЕДРА ЗА ПРИМЈЕЊЕНУ ТЕОЛОГИЈУ

Катедра за примјењену теологију формирала се постепено на основу студиознијег и вишегодишњег сагледавања токова православног богословља и његове практичне примјенљивости у животу Цркве. Тако се од групе предмета који су били конципирани као посебне Катедре од оснивања Духовне академије, а сада Богословског факултета, оформила једна Катедра за примјењену теологију. Специфичност ове Катедре се огледа у томе што у себи обједињује предмете богословско-практичног и богословско-умјетничког садржаја.

ПРЕДАВАЧИ НА КАТЕДРИ ЗА ПРИМЈЕЊЕНУ ТЕОЛОГИЈУ:

Ванредни професор др Ненад Тупеша (руководилац катедре)

Ванредни професор др Владимир Ступар

Доцент др Саша Шољевић

Доцент мр Драган Учур

Виши асистент Ведран Голијанин

